

İZMİR FUTBOLUNDA BİRLİK BERABERLİK GÜNLERİ: MUHTELİT TAKIMLAR*

Fehim KURULOĞLU**

Makale Geliş Tarihi: Ağustos 2019

Makale Kabul Tarihi: Kasım 2019

Öz

İzmir'de kurulan spor kulüpleri arasındaki rekabet tüm Türkiye'de bilinen bir gerçektir ve Karşıyaka-Göztepe, Göztepe-Altay, Altay-Karşıyaka maçları birçok spor otoritesince en çok bilinen derbi mücadeleleri arasında gösterilmektedir. Söz konusu kulüpler arasında günümüzdeki bu rekabet, kuruldukları ilk yıllardaki tutum ve mücadeleleri karşılaştırıldığında taban tabana bir zıtlık göstermekteydi. Karşıyaka Mümaresi-i Bedeniye Kulübü ve Altay Gençlik Kulübü'nün kuruluş amaçlarına bakıldığında bu durum net bir şekilde görülebilir. Her iki kulübün kuruluş gayesi şehirdeki Türk gençlerinin sıhhatli ve idmanlı olmalarını sağlamakla birlikte İzmir'de daha etkili ve güçlü konumda olan gayrimüslim takımlara karşı mücadele etmektir. Bu kapsamda Türk takımları birbirleri aralarında maçlar yapmalarının yanı sıra kurdukları muhtelit takımlar vasıtasıyla güç birliği yaparak gerek yabancı takımlar gerekse İstanbul takımlarına karşı çeşitli müsabakalar düzenlediler.

Bu çalışmada İzmir karmalarının İngiliz Takımı, İstanbul kulüpleri, Levski, Temeşvar ve El İttihad takımlarına karşı yaptıkları futbol maçları değerlendirilerek, takımların nasıl ve hangi oyunlarından oluşturulduğu, maçlarda alınan sonuçlar bağlamında İzmir futbolunun yabancı takımlar ve İstanbul takımlarına karşı o günkü durumu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: XX. Yüzyıl, İzmir, Futbol, Muhtelit Takımlar.

UNITY AND SOLIDARITY DAYS OF IZMIR FOOTBALL CLUBS: MIXED FOOTBALL TEAMS

Abstract

The competition among Izmir football clubs is a well known reality in Turkish football community. Karşıyaka-Goztepe, Goztepe-Altay, Altay-Karşıyaka football games are shown as one of the most though matches in Turkey by sport authorities. The contrast between foundation period of these clubs and today is very marked. During foundation period especially Altay and Karşıyaka struggled together against non-muslim teams in İzmir such as Greek, Armenian, Levantine. The main purpose of these clubs to keep healthy and well-trained the Turkish youth and also defeat other

* Bu çalışma 15 Şubat 2018 tarihinde TSYD İzmir Şubesi'nin Yaşar Üniversitesi'nde düzenlediği "İzmir Spor Tarihi Kongresi"nde sözlü olarak sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

**Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.
fehik.kuruloglu@gop.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7024-5423>

teams. To doing that sometimes Turkish clubs joint their forces against other clubs. After the National Struggle the roles changed and rivalry between these clubs were transformed.

Izmir football clubs occasionaly founded a mixed team in the name of "İzmir Muhteliti". The football board of the city choose the best players from each teams and that team played against British team, Istanbul teams, Levski from Bulgaria, Temeşvar from Romania and El-Ittihad from Egypt. This article discusses below questions: How these games organized? How much succeeded Izmir teams during these games? What was the main parameters to found a mixed team?

Key Words: XX. Century, İzmir, Football, Mixed Teams.

GİRİŞ

Bilindiği üzere İzmir modern sporların Osmanlı Devleti'ne girdiği önemli merkezlerden biridir. Sportif faaliyetler konusunda birçok ilkin yaşandığı bu şehir Türk futbol tarihi açısından da ayrıcalıklı bir konuma sahiptir.¹ Futbolun Osmanlı Devleti sınırları içinde ilk oynandığı yerlerden biri olan İzmir, XX. yüzyılın başlarında önceki asra kıyasla ekonomik ve kültürel gelişim alanlarında biraz geriye düşse de geçmişten aldığı güç, gelenekleri ve sahip olduğu renkli etnik ve dini yapı sebebiyle Osmanlı Devleti'nin en önemli şehirlerindendi.

Bilhassa İstanbul'da hızlı bir şekilde gelişim gösteren futbol, 1912 yılında Karşıyaka Kulübü ve ardından 1914 yılında kurulacak olan Altay Kulübü ile İzmirli Türkler için artık bambaşka anlamlar ifade etmeye başlayacaktı. Bu tarihlere kadar İzmir'deki spor sahalarında yalnızca Rum, Ermeni, İngiliz ve İtalyanların kurmuş oldukları takımların sözü geçerken, Türkler saha kenarında seyirci olmakla yetinmekteydiler.² XX. yüzyıl başlarında İzmir'deki en etkili takımlar arasında; Pelops, Panionios, Apollon, İskos, Karavokiri, Midilli, Vanderers, Apetyan, Scholl, Evangelidis, Amerikan Koleji Takımı ve Garibaldi yer almaktaydı.

Bu dönemde ülkedeki futbol organizasyonu mahalli turnuvalar şeklinde organize edilmekteydi. İstanbul ve İzmir futbol maçlarının yoğun ilgiyle takip edildiği, takım sayısının lig kurmaya yetecek kadar fazla olduğu başlıca iki futbol şehriydi ve bu iki şehir arasında futbolda geçmişi 1890'lara dayanan bir rekabetin var olduğu bilinmektedir. Bu rekabet XX. yüzyılda da sürmüş ve iki şehir takımları dönem dönem özel turnuvalar,

¹ Hasan Mert, **Geçmişten Günümüze Sosyal Ekonomik ve Kültürel Yönleriyle Bornova**, İzmir 2008, s.225.

² Cemal Ahmed, "İzmir Şampiyonu Karşıyaka Kulübü'nün Mazisi", **Spor Âlemi**, 25.10.1926, S.241, s.4.

organizasyonlar, şenlikler kapsamında karşı karşıya gelmiş idi. Kulüplerin kendi adlarına yaptıkları müsabakalar haricinde iki şehrin karma takımları da bu mücadelelerde yerini almıştır.

Bu tarz organizasyonlardan başka bilhassa Cumhuriyetin ilanı sonrası gerek İstanbul'a gerek İzmir'e gelen yabancı ülke futbol takımlarının özel müsabakalar yaptıkları görülmektedir. Dönemin basını bu maçlara birer milli maç havasında yaklaşmıştır. Karşılaşmalara atfedilen önem o kadar artmıştır ki dönemin futbol federasyonu diyebileceğimiz "*İdman Cemiyeti İttifakı*" kulüplere gönderdiği yazıda "*milli hüviyete*" sahip muhtelit takımların oluşturulmasını zorunlu tutmuştur. Bu uyarının altında, 1923 yılında İstanbul'a gelen Macar ve Çek takımlarının Galatasaray, Fenerbahçe ve Altınordu takımları ve bunlardan oluşan muhtelit takımlara karşı elde ettiği farklı sonuçlar yatmaktadır.³

Muhtelit yani karma takım oluşturma geleneği yukarıda ifade edildiği gibi İstanbul-İzmir rekabetinin ilk yıllarına kadar dayanmaktadır. İzmir muhteliti ile Moda FC arasında 27 Aralık 1897 tarihinde oynanan karşılaşma aynı zamanda şehirler arası ilk deplasman maçı olarak kabul edilmektedir. Öte yandan iki muhtelit takımın arasındaki ilk deplasman müsabakası da 22 Aralık 1922 de Adana muhtelitinin Mersin muhteliti ile karşılaşmak üzere Mersin'e yaptığı seyahat olarak kabul edilmektedir.⁴ Karma takım oluşturma düşüncesinin çıkış noktası şehirlerin kendilerini spor sahalarında en güçlü kadrolarla temsil etme ihtiyacından doğmuştur. İstanbul ve İzmir gibi futbol kulüplerinin fazla olduğu şehirlerde bu tür kadroların oluşturulması muntaka teşkilatları tarafından organize edilmekteydi. Ancak konu kadro tercihlerine geldiğinde, günümüzde Milli Takım kadroları ne kadar tartışmalıysa o dönemde de benzer tartışmaların yapıldığı görülebilmektedir.

³ Mehmet Ali Gökaçtı, **Bizim İçin Oyna**, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s.97.

⁴ Mehmet Yüce, **İdmanlı Ruhlar Futbol Tarihimizin Klasik Devreleri 1923-1952**, İletişim Yayınları İstanbul 2015, s.53.Yüce yaptığı araştırmada 1897-1913 yılları arasında İzmir muhtelitlerinin İstanbul muhtelitleri ve kulüplerine karşı 19 maç yaptığını ve bunlardan skorları tespit edilebilen 12 maçın 8'ini İzmir muhtelitin'in kazandığını belirtmektedir. Bkz. Yüce, **a.g.e.**, s.61-62. Burada ifade edilmesi gereken husus bu dönemdeki muhtelit kadrolar gayrimüslim sporculardan oluşmasıdır ki söz konusu periyotta Türk sporcuların örgütlenme ve oyunu öğrenme noktasında emekleme çağında oldukları söylenebilir.

Muhtelit Nasıl Kurulacak?

İzmir muhtelitin nasıl oluşturulacağı konusunda çeşitli fikirler ortaya atıldı. En yaygın uygulama İzmir Futbol Heyet-i Müttehidesi'nin (İzmir Futbol Heyeti Birliği) İzmir muhtelinde oynayacak oyuncuları tespit etmesi usulü olmuştur. Örneğin heyet, Temeşvar takımı ile oynanacak müsabaka için 27 oyuncu seçmiş ve lig maçlarını erteleyerek takımın bir an evvel hazırlıklara başlaması talimatını vermişti. Seçilen futbolcular kırmızı ve beyaz olmak üzere iki takıma ayrılarak antrenmanlarını maç gününe kadar bu şekilde sürdürmüşlerdir.⁵

Yine bir başka örnekte, 1925 yılında İzmir'e gelecek Süleymaniye-Beykoz muhtelit takımına karşı çıkarılacak İzmir Muhtelit kadrosunun tespitinin nasıl yapıldığını Cemal Ahmed Bey Anadolu Gazetesi'ndeki köşesinde şöyle anlatmıştır: *"Futbol Heyeti'nin istifası dolayısıyla muhtelit takım teşkili mesuliyetini bittabi hiç kimse üzerine alamazdı. Fakat alelacele iş görmeye alışan bizler buna da çare bulduk. Dün Karşıyaka'ya her kulüpten birer murahhas davet edildi. Gelen altı kulüp murahhasları bu meseleyi hallettiler."*⁶

Muhtelit tespiti için ilginç öneriler de gelmekteydi. Kısa bir süre yayın hayatında kalan İzmir İdman Mecmuası İzmir muhtelitin tespiti için mini bir anket düzenlenmesini önermekteydi. Bu ankete İzmir'deki futbol kulüplerinin birinci takımlarında oynayan oyuncuların katılmaları istenerek yapılan listelerin gazete yazıhanesine iletilmesi ve ortaya çıkan sonuç üzerinden kadro tartışmalarının yapılması önerilmişti.⁷

Kulüpçülük Tartışmaları

Muhtelit takımların kurulmasında en çok karşılaşılan problemlerden biri kulüpçülük zihniyeti idi. Her kulüp bu tür organizasyonlarda daha fazla sporcu ile temsil edilmek ister. Dolayısıyla kadroların oluşturulması esnasında yöneticilerin ve hatta müsabakalar esnasında futbolcuların kulüpçülük zihniyetiyle hareket ederek şehri temsil edecek takıma zarar verebildikleri görülebilmektedir. Bunun İzmir özelinde ilk örneğini İzmir muhtelitin Garibaldi ile oynadığı hazırlık karşılaşmasında görmek mümkündür.⁸ İstanbul muhtelitiyle karşılaşmadan evvel gücünü denemek

⁵ "Bugünkü Maçlar", **Anadolu**, 22 Kânunusani 1926.

⁶ "İzmir Muhteliti Teşekkül Etti", **Anadolu**, 21 Nisan 1925.

⁷ **İzmir İdman Mecmuası**, 1 Mayıs 1340, S.1, s.6. Bu dergi yalnızca bir sayı çıkabilmiştir.

⁸ "Bugünkü Maçlar", **Anadolu**, 05 Mart 1926.

isteyen İzmir karması Garibaldi-İngiliz muhteliti karşısında beklenen oyununu oynayamamasına rağmen 3-2 galip gelmişti. Müsabakada oyuncular arasındaki ahenksizliği ve anlaşmazlığı net bir şekilde gören Gol Mecmuası muhabiri sonucu kulüpçülük ihtiraslarına bağlamıştı: *“Altaylılık, Karşıyakalılık, Altınordululuk bir dereceye kadar dâhili müsabakalarda bütün heyecanla devam etsin, ya fakat İzmir’i temsil edecek bir muhtelite yalnız İzmir gençliği olmalı ve bu düşünce ile hareket edilmelidir.”*⁹

Kulüpçülükle ilgili bir diğer tartışma da Mısır şampiyonu El İttihad takımının İzmir seyahatinde yaşandı. Bu maça çıkacak muhteliti tespit etmek üzere Altay ve Karşıyaka karmasına karşı Altınordu takımı arasında bir müsabaka düzenlendi ve maçı Altay-Karşıyaka muhteliti 4-1 kazandı.¹⁰ Bu maçtan bir süre sonra Altaylı ve Karşıyakalı sporcuların maça çıkmayacağı yönünde haberler basına yansımaya başladı. Anadolu Gazetesi bu menfi haberler üzerine yayınladığı bir makalede *“İzmir sporculuğunun, İzmir gençliğinin ve İzmir’in şerefi için”* kulüpçülük zihniyetinden sıyrılmalarını ve her iki tarafın da fedakârlıkta bulunması gerektiğini belirtmişti.¹¹ Kadro anlaşmazlığından çıkan bu tartışmalar El İttihad takımıyla iki farklı kadronun iki maç yapması ile nihayete erdi.¹²

1926 senesinde Cumhuriyet Gazetesi’nin ortaya koyduğu bir kupa için İstanbul muhtelitiyle karşılaşacak olan İzmir muhtelitinin kadro tercihiyle ilgili tartışmalar bu sefer de yedek kaleci götürülmemesinden çıktı. Bu tercih de kulüpçülük yapıldığı şeklinde yorumlanmıştır: *“Futbol heyetinin çok mühim olan bu noktayı ihmali bir kısım azasının maalesef İzmir şerefi namına değil, kendi kulüpleri namına hareketlerinden münbaistir ve onların kıymeti hakkında bir fikir verebilir.”*¹³

Kulüpler arasındaki anlaşmazlıklar futbolcu seçimden başka hasılatın paylaşılmasında da kendisini göstermiştir. Fenerbahçe’nin 1925 yılındaki İzmir seyahatinde ise anlaşmazlığın temelinde hâsılatın paylaşılması vardı. Fenerbahçe Karşıyaka, Altınordu, Altay ve İzmir muhteliti ile 4 maç yapmak

⁹ Ahmed Said, “Muhtelit Takımın Muvaffakiyetsizliği”, **Gol Mecmuası**, 10 Mart 1926, S.19, s.10. Muhtelit takım şu isimlerden oluşmaktaydı: Fehmi, Malik, Burhan, Alaaddin, Hamid, Danyal, Feyzi, Şevki, Nevzad, Halil, Nadir, Vahab, İsmail Hakkı, Zeki Beyler. **Anadolu**, 04 Mart 1926.

¹⁰ “Cuma Günkü Futbol Müsabakaları”, **Anadolu**, 05 Eylül 1926.

¹¹ “Sporcularımız Anlaşmalıdır”, **Anadolu**, 23 Eylül 1926.

¹² “Misafir Kardeşlerimiz Altay-Karşıyaka Muhteliti İle Karşılaşıyor”, **Anadolu**, 24 Eylül 1926.

¹³ “Bugünkü Maç”, **Anadolu**, 15 Teşrinisani 1926.

üzere İzmir'e geliyordu. Maçların organizasyonunu yapan Karşıyaka Kulübü, Altay'ın 4 maçın toplam hasılatının %25'ini istemesi nedeniyle anlaşmazlık yaşadıklarını, bu anlaşmazlığın sürmesi halinde Altay yerine başka bir takımın turnuvaya dâhil edileceğini ve bu haliyle Altaylı sporcuların İzmir muhtelitinde yer alamayacağını duyurdu.¹⁴ Ancak korkulan olmadı ve anlaşmazlık Belediye Başkanı Aziz Bey ile Halk Fırkası Mutemedi Doktor Sadettin Bey'in araya girmesiyle çözümlendi. Altaylılar hâsılattan pay istemediklerini ve istenmesi halinde muhtelit takıma oyuncu göndereceklerini beyan ederek meselenin kapandığını ilan etti.¹⁵

Mütareke Dönemi Dayanışmasına Bir Örnek: İzmir İdmanyurdu ve Karşıyaka Muhteliti

Türklerin futbol sahalarında kendilerini göstermeye başlamaları sonrası yukarıda adı geçen takımlarla yapmış oldukları maçlar çoğu zaman sıradan bir futbol maçının üstünde anlamlar taşıyordu.¹⁶ Şehirde egemen olmak isteyen etnik grup ya da dini cemaatlerin temsilcisi olma hüviyeti taşıyan takımların mücadelesi, bir bakıma bu grupların siyasi mücadelelerin futbol sahalarına yansımaysıydı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında İzmir Türklüğünün futbol sahalarındaki en güçlü takımı olan Altay'ın İttihad ve Terakki yöneticileri ve Türk Ocaklarından aldığı destek savaş sonrası döneme olumsuz olarak yansımıştı. Mütareke döneminde bu iki grupla bağlantısı olan tüm kişi ve kurumlar gibi Altay takımı da zor günler yaşadı. Kulübün kurucuları olan Mustafa Necati ve Vasıf Çınar'ın Yunan işgali sonrası şehri terk etmesi, kulübün hamilerinden Vali Rahmi Bey'in de görev süresinin 13 Ekim 1917 tarihinde son bulması ve Türk Ocağı'nın faaliyetlerinin durdurulması Altaylı sporcuları oldukça zor durumda bıraktı. Süreli yayınlar üzerinde yapılan araştırmalar Altay'ın 1919 yılı sonuna kadar faaliyetlerini takip etmemizi sağlarken 1920 yılından sonra uzun bir süre kulübün adına rastlanılamamıştır. Bu süre

¹⁴ "Fenerbahçe-İzmir", **Anadolu**, 6 Mart 1925.

¹⁵ "Altaylılar Fenerbahçe İle Karşılaşacak mı?", **Sada-yı Hak**, 16 Mart 1925.

¹⁶ Aşağıda bulacağınız basına yansıyan ifadeler bu maçlara nasıl bir önem atfedildiğinin küçük bir örneğidir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Altay'ın Karşıyaka Rum Kulübünü yendiği maç Köylü Gazetesinde şu ifadelerle duyuruldu: "Şimdiye kadar sair milletler tarafından spor hususunda daima ihmal edilen Türklüğün gücünü bu kadar parlak muvaffakiyetlerle âleme ispat eden Altay Kulübü ile cidden iftihar edebiliriz." **Köylü**, 9 Kânunuevvel 1330; yine Altay'ın Amerikan Koleji takımını 2-0 yenmesi sonrası Ahenk Gazetesi haberi okuyucularına şu sözlerle verdi: "Şimdiye kadar Türklüğün şeref ve milliyesini daima yükselten Altaylılar bu defa da sifıra karşı iki gol ile kati bir galibiyet elde etmiştir." **Ahenk**, 30 Kânunusani 1330.

zarfında İzmir'deki futbol sahalarında yeni bir takımın vücuda geldiği görülmektedir. Bu kulüp İzmir İdman Yurdu'dur.

Spor Âlemi Dergisinin İzmir'le ilgili verdiği havadislerden İzmir'deki futbol ligine Türk takımlarının alınmadığı gibi, İzmir'i temsil eden hiçbir karmaya Türk oyuncuların dâhil edilmediğini öğrenmekteyiz. Bu şartlar altında ayakta kalan tek Türk takımı olan Karşıyaka Terbiye-yi Bedeniyye Yurdu ile maçlar yapan İdman Yurdu takımı sadece İngiliz takımı ve limana uğrayan İtalyan Boeriyo gemisi mürettebatı ile karşılaşabilmiştir. İdman Yurdunun İngiliz takımına karşı 7-0 kaybettiği bir mücadele sonrası İzmir muhteliti olarak İngilizlerin karşısına dikilen Türk takımı da 3-0 yenilmiştir. Bu maçın rövanşında ise yine İngiliz takımı 4-2 galip gelmesini bildi.¹⁷

İdman Yurdu kadrosunda şu isimler yer almaktaydı: Kırsakal Muzaffer, Suphi, Mustafa Balöz, Zım Zım Osman, Mamako Saim (Seymener), Hoca Mehmet, Sakızlı Neşet, Muammer, Mazlum, Hafız, Mümtaz, Sivrisinek Baha, Dede Kenan, İmanım Cemal, Bacak Mithat, Kolokir Hüseyin, Hasan Yanık ve Adnan.

Olimpiyat Elemeleri

1924 Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapacak olan Paris'e gidecek Türk milli takımının seçimi için öncelikle spor mıntıklarından kendi içlerinden en iyi sporcuları seçerek Eskişehir'de yapılacak seçmelere göndermeleri istendi ve 1924 yılı Mart ayı içerisinde İzmir'de yapılan seçmelerde İzmir'i temsil edecek kadro şu isimlerden oluşturuldu: Vahi, Necati, Kenan (KSK Gençlerbirliği), Alaaddin, Hüsameddin, Feyzi, Hüseyin, Ziya, Suphi, Neşet (Altınordu), Burhaneddin, Danyal, Bahaddin, Hamid, Malik, Şevki, Mithat (Altay).¹⁸

Eskişehir'deki İstanbul karması ile karşılaşan İzmir karması maçta 1-0 öne geçmesine rağmen ilk yarının ve ikinci yarının sonlarında yediği gollerle maçı 3-1 kaybetti¹⁹. Bu sonuca rağmen Türk milli takımı antrenörü Billy Hunter Altay'dan Hamid, Burhan ve Altınordu'dan Ziya beyleri milli takım kadrosuna dahil ederek İzmirli futbolcuların başarısını tasdiklemiş oldu.²⁰

¹⁷ **Spor Âlemi**, 08 Nisan 1920, S.12, s.164.

¹⁸ "Son Müsabaka", **Sada-yı Hak**, 13 Mart 1924.

¹⁹ **Türkiye İdman Mecmuası**, 3 Nisan 1340, S.41, s.150-151.

²⁰ "Eskişehir'de İzmir Sporcuları", **Sada-yı Hak**, 27 Mart 1924.

Muhacirler Yararına Turnuva: Altay/Karşıyaka Muhteliti - Altınordu/İdman Yurdu Muhteliti

Muhtelit takımların bir başka karşılaşması Altay ve Karşıyaka Gençlerbirliği muhtelitine karşı İdman Yurdu ve Altınordu karmasının 1924 yılının ilk günlerinde karşı karşıya geldikleri ve İzmir'deki muhacirler yararına düzenlenen müsabakadır.

Bilindiği üzere İzmir şehrinin demografik yapısı hem Büyük Savaş, hem de Milli Mücadele sonrası büyük değişimler yaşadı. Sulhun ilanı sonrası İzmir çevre illerden ve Yunanistan'la mübadele sonrası gelen muhacirlerden oluşan yeni bir nüfusa ev sahipliği yapmaya başladı. Muhacirlerin yeni yurtlarına yerleşmeleri kolay olmamakla birlikte savaş sonrası şartları altında oldukça ciddi sıkıntılar yaşadıkları bilinmektedir. Bu bağlamda İzmir'deki spor kulüpleri bugünkü ifadeyle sosyal sorumluluk projesi diyebileceğimiz bir şekilde muhacirler yararına bir spor bayramı düzenlediler.²¹

Etkinlikler kapsamında yapılan bayrak yarışını Altınordu takımı birincilikle tamamlarken, bisiklet yarışında da Altaylı Muzaffer Bey galip geldi. Hilal Terbiye-i Bedeniye Kulübü ile önceki adı Yeşil Yuva Kulübü olan yeni adıyla Karşıyaka İdman Ocağı arasında oynanan müsabakada İdman Ocaklılar 2-0 galip geldiler ve ortaya konan kupayı kazandılar. Şenliğin bir başka etkinliğinde Altınordulu gençlerle Bahriyeliler halat yarışında karşı karşıya geldiler ve bu mücadeleden Bahriyeliler galip çıktı. Daha sonra İzmir Erkek Lisesi trampetçileri önde, arkalarında Altay, Altınordu, İdman Yurdu, İdman Ocağı, Hilal, Karşıyaka Gençlerbirliği sporcuları ve onları da takiben İzmir Lisesi izcileri resmigeçit düzenleyerek seyircileri selamladılar.

Spor bayramının merakla beklenen müsabakası muhtelit takımlar arasındaydı. Hakem Said Bey'in idare ettiği müsabakanın ilk yarısı golsüz sona erdi. İkinci yarının başlarında Altay muhteliti baskısını arttırarak Said Bey'in golüyle 1-0 öne geçti. Altınordulu Hüseyin Bey'in golü maça dengeyi getirirse de bu golden birkaç dakika sonra Ziya Bey'in attığı gol ile Şifa Eczanesi'nin ortaya koyduğu kupayı kazanan 2-1'lik skorla İdman Yurdu-Altınordu karması oldu. Bu maçın bir diğer önemi de Altay'ın bir yıldan uzun süren namağlup unvanının sona ermiş olmasıdır. Takımlar maça aşağıdaki 11'lerle çıkmıştır:

²¹ "Spor Müsabakalarının Neticeleri", **Sada-yı Hak**, 6 Kânunusani 1924; **Spor Âlemi**, 13 Kânunusani 1339 (1924), S.121-9 (Nüsha-i Mahsusa), s.39.

İdman Yurdu-Altınordu: Edip(AO), Alaaddin(AO), Neşet(İY), Hüsameddin(AO), Feyzi(AO), Suphi(İY), Ziya(İY), Hüseyin(AO), Mazlum(İY), Zeki(İY), Şevki(İY).

Altay-Karşıyaka Gençlerbirliği: Kenan(KSK), Burhan(A), Hasan(A), Vahi(KSK), Hamid(A), Danyal(A), Müfid(KSK), Necati(KSK), Said(KSK), Kenan(A), Refet(KSK).²²

Fenerbahçeliler İzmir’de

1925 yılında İstanbul’un en güçlü takımı olarak kabul edilen Fenerbahçe takımı Karşıyakalı gençlerin girişimleriyle Mart ayında İzmir’e davet edildiler. Dört maç yapmak üzere İzmir’e gelecek olan Sarı-Lacivertli takım Karşıyaka, Altınordu, Altay ve nihayetinde de İzmir muhteliti ile karşılaşacaktı. Organizasyon öncesi yukarıda da ifade edilen Altay Kulübü ile Karşıyaka Kulübü arasında hasılat nedeniyle tartışma yaşanması tatsızlık yarattı.²³ Ancak hadisenin tatlıya bağlanması ile müsabakalar sorunsuz bir şekilde icra edildi.²⁴

İzmir şampiyonu Altay ile 25 Mart’ta, Muhtelit-Fenerbahçe maçının ise 27 Mart’ta öğleden sonra Punta Stadyumu’nda yapılması kararlaştırıldı. Maçların giriş ücreti olarak birinci sınıfta 1 Lira, tribünlerde 50 kuruş ve ale’l-ıtlak duhuliyeye (Genele açık giriş ücreti) 25 kuruş olarak açıklandı.²⁵

18 Mart akşamı İzmir’e ulaşan Fenerbahçelileri istasyonda coşkulu bir kalabalık karşıladı. İzmirli sporcuların yanı sıra Soma ve Manisalı sporcular da istasyonda hazır bulundular.²⁶ Fenerbahçelilere hitaben bir konuşma yapan İzmir Belediyesi ve Türk Ocağı Reisi Aziz Bey, bu ziyaretten duydukları memnuniyeti Fenerbahçelileri öven sözlerle dile getirdi. Bu nutka cevap veren Fenerbahçeli Fuad Bey yedi ay evvel Fenerbahçeli küçüklerin İzmir’e yapmış oldukları seyahatin bugünkü ziyaretin temellerini attığını, seyahate katılanların İzmir’de görmüş oldukları samimi misafirperverlikten ziyadesiyle memnun kaldıklarını söyledi. Misafirler ve

²² **Spor Âlemi**, Tarihsiz, S.121-10, s.14.

²³ “Fenerbahçe-İzmir”, **Anadolu**, 6 Mart 1925.

²⁴ Altay İdman Yurdu Katib-i Umumisi Adil Raşid Bey Karşıyaka Gençlerbirliği’nden Zühtü Tefvik Bey’e hitaben gazeteye gönderdiği açık mektupta; Fenerbahçelilerin şehre gelmeleri nedeniyle aralarındaki tartışmayı geçici bir süre rafa kaldırdıklarını, sessizliklerinin başka türlü yorumlanmaması gerektiğini ifade etmiştir. **Anadolu**, 18 Mart 1925.

²⁵ “Fenerbahçe”, **Anadolu**, 18 Mart 1925.

²⁶ “Fenerbahçeliler Dün Akşam Geldiler”, **Anadolu**, 19 Mart 1925.

onları karşılayan kafile yemek yiyip sohbet ettikten sonra dinlenmeye çekildiler.²⁷

21 Mart günü oynanan Karşıyaka-Fenerbahçe maçı 0-0 sonuçlandı.²⁸ Ertesi gün Altınordu ile karşılaşan sarı-lacivertliler farklı bir skorla 8-0 sahadan galip ayrıldılar.²⁹ Bir sonraki müsabaka Altay'la planlandığı gibi 25 Mart günü yapıldı. Maçın hemen başında Fenerbahçe'nin 1-0 öne geçmesi birkaç gün önce Altınordu'nun yaşadığı hezimetini anımsatsa da Altay Hamid'in uzak mesafeden attığı golle beraberliği sağladı ve ilk yarı bu sonuçla tamamlandı. İkinci yarıda Fenerbahçeli Suphi Bedri'nin ortaladığı topa isabetli bir vuruş yaparak takımını 2-1 öne geçirdi ve maç Altaylıların kalan dakikalardaki baskısına rağmen Fenerbahçe'nin galibiyetiyle sona erdi. Bu maçta hakemin ofsayt kararlarını yanlış vermesine kızan Fenerbahçeliler ikinci yarıda hakemin değişmesini istediler. Kısa süren bir münakaşadan sonra Fenerbahçe Kaptanı Zeki Bey hakem olarak maçı tarafsız bir şekilde idare etti.³⁰

Fenerbahçe'nin İzmir'de oynadığı maçlarda elde ettiği sonuçlar İzmir sporculuğunun gücünü sınaması bakımından önemli bir parametre olmuştur. Spor çevrelerinde yapılan yorumlar genellikle alınan bu mağlubiyetlerden gerekli derslerin çıkarılması kudret, maharet ve marifet yönünden İzmirli sporcuların kendilerini geliştirmeleri gerektiği şeklinde yapılmıştır.³¹

Fenerbahçe turnedeki son maçında İzmir Muhteliti ile karşılaştı ve müsabaka İzmirli adına adeta bir hüsrana bitti. Maçı 7-0 kazanan Fenerbahçe İstanbul'a namağlup dönmeyi başardı ve İzmir sporculuğuyla arasında ciddi bir fark olduğunu ispatladı. İlk yarısı 4-0 biten maçın ikinci yarısında da 3 gol bulan Fenerbahçe'nin bu galibiyetinde İstanbul ekibinin iyi oynamasının yanı sıra muhtelitin bir kez dahi bir arada antrenman yapmadığı, hazırlıksız ve düzensiz olduğu eleştirileri yapılmıştır. En iyi oyuncuların kurulu bir takım oluşturulmasına rağmen bunlar arasında dayanışma, iş birliği ve takım oyununu oynamalarını sağlayacak birliktelikten uzak oldukları görülmüştür. Takımlar maça aşağıdaki kadrolarla çıktılar:

²⁷ "Fenerbahçe İzmir'e Gelirken ve İzmir'de", **Anadolu**, 20 Mart 1925.

²⁸ "Fenerbahçe-Karşıyaka Maçı", **Anadolu**, 22 Mart 1925.

²⁹ "Fenerbahçe-Altınordu Maçı", **Anadolu**, 23 Mart 1925.

³⁰ "Fenerbahçe-Altay Müsabakası", **Anadolu**, 26 Mart 1925.

³¹ Haydar Rüştü, "Spor ve Gençlik", **Anadolu**, 29 Mart 1925.

İzmir Muhteliti: Kenan (KSK), Burhan (A), Sezai (KSK), Vahi (KSK), Hamid (A), Feyzi (AO), Nebil (A), Necati (A), Saim (KSK), Ali (KSK), Zeki (AO).

Fenerbahçe: Şekib, Kadri, Cafer, Fahri, İsmet, Ulvi, Bedri, Saadettin, Alaattin, Zeki, Sabih.³²

Galatasaray'ın İzmir Seyahati

1925 yılı yaz ayları İzmir futbol dünyası bakımından oldukça renkli geçti. İstanbul'un köklü kulüplerinden biri olan Galatasaray Kulübü İzmir'e geliyordu. İzmir'de iki maç yapacak olan Galatasaray takımı ilk maçta Altay'ı 4-1 ile yenmeyi başardı.³³

11 Temmuz 1925 günü yapılan müsabakada Altay-Altınordu muhteliti ilk karşılaşmanın rövanşını alarak Galatasaray'ı 2-1 mağlup etti. Bu galibiyet İzmir spor tarihinin altın harflerle yazılacak büyük başarılarından biri olarak duyurulmuştu. Tarihi maçta takımlar aşağıdaki on birlerle çıktılar.

Galatasaray: Ulvi, Mehmed, Mithad, Vedad, Nihad, Kemal, Kerim, Osman, Kemal, Müslüh, Mehmed.

Altay-Altınordu Muhteliti: Fehmi, Zeki, Burhan, Danyal, Hamid, Şevki, Necati, Vahab, Muzaffer, Hüseyin, Ziya.³⁴

Galatasaray Kaptanı Nihad Bey, basına verdiği röportajda İzmir seyahatleri hakkında detaylı bilgiler vermiştir. İzmir futbol hayatının her geçen gün gelişim gösterdiğinin belirttiği haberin devamında Nihad Bey Galatasaray kafilesinin fevkalade iyi karşılandığını, Altaylı ve Altınordulu gençlerin Manisa'ya gelerek orada ilk karşılamayı yaptıklarını, daha sonra Basmane İstasyonunda başta Mustafa Necati beyler olmak üzere birçok mebusların, belediye başkanının ve hükümet erkânının kendilerini karşıladıklarını belirtir.

İlk yarıda yaşanan ilginç bir hadiseyi aktaran Nihad Bey, hakemin çift vuruştan direkt kaleye giren topu önce gol vermeye meylettiğini ancak sonrasında Galatasaray antrenörü Hunter'in nizamnameyi göstererek itiraz etmesi üzerine kararından döndüğünü anlatır. Hakemin ertesi gün Galatasaray Kulübüne telgraf çekerek teşekkürünü belirttiğini de ekler.

³² "Fenerbahçeliler Şerefine", **Anadolu**, 29 Mart 1925.

³³ "Galatasaraylı Misafirlerimiz", **Anadolu**, 2 Temmuz 1925.

³⁴ Ahmed Cemal, "Galatasaray - Altınordu/Altay Muhteliti", **Anadolu**, 12 Temmuz 1925.

Maçın ikinci yarısında tek kale oynadıklarını belirten Nihad Bey, buna karşın İzmirliilerin en iyi oyunlarını ortaya koyduklarını ifade etti. Karşıyaka, Altay ve Bayraklı kulüplerine teşekkürlerini sunan Nihad Bey Karşıyaka ve Altay arasındaki rekabetin Galatasaray Fenerbahçe rekabetinden daha şiddetli olduğunun altını çizer. İzmirli taraftarların birtakım taşkınlıklarda bulduklarını belirten Galatasaraylı oyuncular, soyunma odalarının camlarının kırıldığını bunlar ne kadar menfi hadiseler olsa da bilinmesi gerektiğini vurguladılar. En son oynanan Galatasaray-Fenerbahçe müsabakasında yaşanan hadiselerle kıyaslayan futbolcular olayların mesulünün yine kendileri olduğunu, ülkenin iki büyük takım taraftarlarının diğer taraftarlara da kötü örnek olduklarını ifade ettiler.³⁵

Maçtan sonra Galatasaray kafilesinin başkanı Yusuf Ziya Bey, İzmir seyahati dönüşünde Valilik, Belediye, basın ve spor kulüplerinin ilgisine ve İzmir halkına teşekkür eden bir telgraf çekmeyi ihmal etmeyerek iki şehir arasındaki rekabetin centilmenlik çerçevesinde sürmesi gerektiğini gösterdi.³⁶

Bulgarlar İzmir’de: Levski Takımı’nın İzmir Seyahati

20’li yıllar Orta Avrupa futbolunun yükselişte olduğu ve kıta Avrupa’sını etkisi altına aldığı yıllardı. Bu dönemde Macar ve Çekoslovak takımları profesyonelliğe çağdaşlarından daha hızlı bir şekilde giriş yaparak bundan maddi kazanç sağlamayı başarmışlardı. Savaş sonrası dönemin ekonomik sıkıntıları içerisinde yapılan bu atılım Macar ve Çekoslovak futbolunun ihraç malı haline gelmesini sağladı. Bu ülkelerdeki kulüpler sezon açılışı, ateşkes yıldönümü, şenlikler, yılbaşı ve paskalya günleri gibi özel günlerde turnelere çıkararak ciddi kazançlar sağlamayı başardılar.³⁷ Macar ve Çekoslovakların haricinde Bulgar, Romen, Yunan ve Mısır futbol takımları da bu kervana katılarak uluslararası futbol ağlarının örülmesine katkıda bulundular. Benzer şekilde Galatasaray ve Fenerbahçelilerin de bu tür seyahatler çerçevesinde Avrupa, Rusya ve Ukrayna turlarına çıktıkları görülmektedir. Bu kapsamda Türkiye’ye de gelen takımlar İstanbul ve İzmir kulüpleriyle defalarca karşılaştılar.

1925 yılı sonbaharında Bulgar şampiyonu Levski takımının Altay ve Karşıyaka kulüplerinin davetlisi olarak şehre geleceği haberi büyük ilgi

³⁵ **Cumhuriyet**, 14 Temmuz 1925.

³⁶ “Galatasaraylıların Teşekkürü”, **Anadolu**, 14 Temmuz 1925.

³⁷ Pierre Lanfranchi, “1920-1938 Döneminde Avrupa’da Futbol”, **Futbol ve Kültürü**, Der. Roman Horak, Wolfgang Reitter, Tanıl Bora, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s.268-269.

gördü. Spor çevreleri İzmir kulüplerinin böyle bir organizasyonda bulunmalarını futbol görgü ve becerilerinin gelişmesi için önemli bir araç olarak görmekteydi. Sada-yı Hak'tan Cemal Ahmet günümüz futbolunun fenni bir surette ilerleme kaydettiğinin altını çizerek bunu şu sözlerle ifade etmiştir: *"Bugün mağlup edip memleketlerine gönderdiğimiz ecnebi futbolcuları vaktiyle Taksim Stadyumunda ve herkesin inzar-ı takdiri önünde bizimkilerin ayağına top bile vermemişti. Herkes görüyordu ki, yalnız birbiri üzerine atlamakla, çarpışmakla, otuz adımdan demir gibi şut çekmekle bu iş bitmiyor. Bunların hepsiyle beraber bir şey daha isteniyor. Fen... Sürat ve fen! Esasen futboldalar bütün maharet şu iki kelime ile tavsif edilemez mi?"*³⁸

Levski takımının İzmir seyahatini Karşıyaka kulübü organize etmiş, müsabakaların 9 Eylül'e denk getirilmesi için Said Bey'in yoğun çalışmaları olmuştur. Said Bey'in yanı sıra Karşıyaka Reis-i sanisi Zühdü Bey ve Heyet-i İdare azasından Cemal, Altay'dan takım kaptanı ve reisi Hamid ve Refet Ahmet Beyler misafirlerin ağırlandığında yoğun çaba sarf ettiler.³⁹ Spor Âlemi dergisi adına maçları takip eden Fuat Hüsnü organizasyonda birtakım eksikliler olduğunu, İzmirliilerin eski misafirperverliklerinden eser olmadığını bilhassa vurgulamıştır.⁴⁰

Üç maç yapmak üzere İzmir'e gelen Bulgarlar ilk maçta Karşıyaka'yı 2-1 yenerken⁴¹, ikinci maçta Altay ile 0-0 berabere kaldı.⁴² Bulgar takımı üçüncü ve son maçında Altay ve Karşıyakalı futbolculardan oluşan İzmir karmasıyla karşılaştılar. İlk iki müsabakada istenilen sonuçları elde edemeyen İzmirli sporcular üçüncü maça ümitli çıktılar. Binlerce İzmirlinin tribünlerde yerini aldığı müsabakaya İzmir karması şu isimlerle çıktı: Fehmi, Burhan, İsmail, Vahi, Saim, Danyal, Hamid, Nevzat, Halil, Vahab, Nadir.⁴³

İzmir muhteliti büyük ümitlerle çıktığı ilk maçta 4-1 yenilmekten kurtulamadı. Misafirlerle yapılan son rövanş müsabakasını ise 1-0'lık skorla kazanmış oldular.⁴⁴ Bu maçın rövanşını Bulgaristan'da oynamak isteyen Levskililer Altay-Karşıya muhtelitini Bulgaristan'a davet etmişlerdir. Spor Âlemi İzmirliilerin daveti kabul etmeleri halinde İstanbul,

³⁸ Ahmet Cemal, "İlk Ecnebi Futbol Takımı Şehrimizde", **Anadolu**, 04 Eylül 1925.

³⁹ **Spor Âlemi**, 24 Eylül 1341, S.192-3, s.6.

⁴⁰ "Levski İzmir'de", **Spor Âlemi**, 17 Eylül 1341, S.191-2, s.14.

⁴¹ "Levski - Karşıyaka Maçı", **Anadolu**, 11 Eylül 1925.

⁴² "Levski - Altay Müsabakası", **Anadolu**, 13 Eylül 1925.

⁴³ "Levski - Altay/Karşıyaka Muhteliti", **Anadolu**, 20 Eylül 1925.

⁴⁴ **Spor Âlemi**, 24 Eylül 1341, S.192-3, s.3-6.

Filibe ve Romanya'da birkaç maç yaptıktan sonra Köstence yoluyla Bulgaristan'a gidebileceklerini belirtmekten de geri durmamıştır.⁴⁵

Romenler İzmir'de: Temeşvar Takımı'nın İzmir Seyahati

Futbol takımlarının bilgi, görgü ve deneyimlerini arttırması için yerli rakiplerini sıkı bir şekilde takip etmelerinin yanı sıra dünya futbolunda yaşanan gelişmelerden uzak kalınmaması gereği İzmirli sporseverlerin de malumuydu. Levski tecrübesi sonrası bunu daha iyi idrak eden İzmirli sporcuların bir sonraki misafiri Romanya şampiyonu Temeşvar takım oldu. 28 Nisan 1926 günü İzmir'e ayak basan Romen sporcular Bandırma'dan İzmir'e kadar olan güzergâhlarında yoğun ilgi ve tezahüratlarla karşılaşmıştı. Romenler İzmir'de Belediye Reisi Aziz, Fırka Müfettişi Sadettin, Ocak Katib-i Mesulü Çiftçi Necati ve Altay Reisi Nuri Beylerle birçok sporcular ve spor meraklıları tarafından karşılandılar. Belediye'nin organizasyonunda misafirler için verilen yemeğe Vali Kazım Paşa, Belediye Başkanı, Maarif Müdürü Nail ve Belediye azasından Tahir Kenan Beyler de teşrif etmişlerdi. Bu yoğun ilgi ve alakaya şaşırarak Temeşvar antrenörü basına verdiği demeçte *"On beş seneden beri futbol ardından diyar diyar dolaştım. Güzel memleketinizdeki samimi istikbale hiçbir yerde tesadüf etmedim. Bundan çok mütehasşısız"* diyerek mutluluğunu dile getirdi.⁴⁶

On bin seyircinin önünde Temeşvar karşısına çıkan İzmir karması şu isimlerden oluşuyordu: Fehmi, Alaaddin, Zeki, Vahi, Hamid, Feyzi, Şevki, Hüseyin, Halil, Nevzad, Vahab. Maçın başında her iki takım da birbirini tarttıktan sonra Temeşvar takımı oyuna ağırlığını koymaya başladı. Temeşvar'ın hücumlarını başarıyla savuşturan İzmir muhteliti 35.dakikada Hüseyin'in ayağından bulduğu golle 1-0 öne geçti. Bu golden beş dakika sonra penaltı kazanan Temeşvar takımı İzmir'in en iyi kalecisi olan Altaylı Fehmi'yi geçemedi ve devreye bu sonuçla girildi. İkinci yarının hemen başında beraberliği yakalayan Romenler ataklarını sıklaştırdılar. Buna karşılık vermeyi bilen İzmirli maçta dengeyi sağladılar ve Nevzad'ın düşürülmesiyle kazanılan penaltıyı Hüseyin gole dönüştürerek takımını tekrar öne geçirdi. Penaltı pozisyonunun kahramanı Nevzad Bey penaltıyı kendi atmak istemesine rağmen takım kaptanı Hamid Bey'in uyarısı sonucu vuruşu Hüseyin yapmıştı. Maçın devamında Nevzad ile Vahab arasında

⁴⁵ **Spor Âlemi**, 22 Nisan 1926, S.222-33, s.18.

⁴⁶ "Temeşvar Takımı Şehrimizde", **Anadolu**, 30 Nisan 1926.

yaşanan anlaşmazlıklar İzmir takımının galip gelmesine mâni oldu ve misafir takım son dakika golüyle sahadan beraberlikle ayrıldı.⁴⁷

İzmir muhtelitinin aldığı bu sonuç İstanbul'da büyük yankı uyandırdı. Çünkü çok kısa bir süre önce aynı takımla karşılaşan İstanbul muhteliti Romenlere 5-3 yenilmekten kurtulamamıştı. İstanbul spor çevrelerinde şanssızlık olarak nitelendirilen bu mağlubiyeti alaycı bir dille eleştiren Gol Mecmuası "*Zavallı İzmir... İzmir'in galiba İstanbul'da spor cihetinden hiç kredisi yok*" sözleriyle Beykoz-Süleymaniye muhtelitinine karşı İzmirliilerin oynadıkları iyi futbola rağmen hakemin yaptığı bariz hatalara göndermede bulunuyordu.⁴⁸

Mısırlı El İttihad Futbol Takımının İzmir Ziyareti

Mısır'ın o dönem en güçlü futbol takımlarından biri olan El İttihad takımı 1926 yılında İzmir'e bir ziyarette bulundu.

3 Eylül 1926 Cuma günü bu müsabaka için seçilecek oyuncuları tespit için Altay-Karşıyaka karması ile Altınordu arasında bir hazırlık maçı düzenlendi. Malik(Ksk), Burhan(A), Necati(Ksk), Ali(Ksk), Hamid(A), Vehbi(A), Ercüment(Ksk), Nevzat(Ksk), Vahap(A), Hasan(A) on biriyle maça çıkan muhtelit takım sahadan 4-1 gibi farklı bir skorla ayrıldı⁴⁹. Ancak maç içerisinde yaşanan tatsızlıklar muhtelit takımın başarısıyla ilgili soru işaretlerini beraberinde getirmişti. Vahab ile Nevzad arasında yine pas vermeme yüzünden çıkan tartışma sonrası Nevzad sahayı terk etmiş ve muhtelit maçı bir kişi eksik sürdürmüştü. Eksik muhtelit takım Vahab'ın golüyle 4-1 öne geçtikten sonra Altınordulu Saim Bey sahaya girip hakemin düdüğünü alarak takımı sahadan çekti ve maç yarıda kaldı. Yaşanan bu hadise İzmir futbolunun ne kadar profesyonel olduğunu göstermesi bakımından da manidardır.⁵⁰

İzmir'de sıcak ve samimi bir karşılama gören Mısırlı sporcular şerefine Karşıyaka Kulübü bir ziyafet düzenledi. Bunun yanı sıra

⁴⁷ "Temeşvar-İzmir Muhtelit Maçı", **Anadolu**, 02 Mayıs 1926; **Spor Âlemi**, 13 Mayıs 1926, S.225-36, s.3. Temeşvar takımı sahaya mor-beyaz, İzmir muhteliti de beyaz fanila ve göğsünde mıntıkanın rengi olan mor yıldızla sahaya çıkmışlardı. Maçı dönemin meşhur hakemlerinden İngiliz Mister Favler yönetti.

⁴⁸ "İzmir-Temeşvar Müsabakasında", **Gol Mecmuası**, 10 Mayıs 1926, S.10, s.12.

⁴⁹ "Mühim Bir Maç", **Anadolu**, 02 Eylül 1926; "Cuma Günkü Futbol Müsabakaları", **Anadolu** 05 Eylül 1926.

⁵⁰ **Spor Âlemi** 9 Eylül 1926, S.238-49, s.17

Cumhuriyet Halk Fırkası Tilkilik mahfili ve Mısır Konsolosluğu da El-İttihadlı sporcular için birer ziyafet organize etmişti.

Yukarıda sözü edilen birtakım anlaşmazlıklar İzmir muhtelitin'in maça olan konsantrasyonu açısından pek olumlu sonuçlar vermedi. İlk maça Süleyman (A), Burhan (A), Alaaddin (A), Ruhi (K), Hamid (A), Danyal (A), Ali (K), Nevzat (K), Halil (K), Vahab (A), Hasan (A) kadrosuyla çıkan İzmir muhteliti sahadan 3-0 yenik ayrıldı.⁵¹ Uzun bir maç değerlendirme yazısı kaleme alan Şahab Bey, elde edilen sonucun pek de şerefsiz olmadığını ancak kaleci Süleyman'ın üstün başarısı olmasa farkın daha da çok olabileceğini belirtmiştir.⁵²

El İttihad takımıyla yapılacak ikinci maçtan evvel Altaylılar Karantina'daki Ocak mahfelinde Mısırlılara unutulmaz bir eğlence ve ziyafet sundular. Salepçizade Mehmet, Adnan, Muzaffer ve Celal Beyler alafranga, Hafız Emir Bey ile Zeynel Abidin Bey'in mahdumeleri de alaturka musiki parçaları çalarak geceye renk kattılar. Gece yarısına kadar süren eğlencede Eşref, Rıza ve Burhan Beyler zeybek dansı oynarken, Azmi bey de Laz havalarını oynayarak misafirlere unutulmaz anlar yaşattılar.⁵³

Bu maçın rövanşı niteliğinde olan ikinci maç 26 Eylül günü gerçekleşti. Hafta içi olmasına ve hava şartlarının olumsuz olmasına rağmen üç binden fazla seyircinin izlediği müsabakaya Mısır Konsolosu Sırrı Bey de iştirak etti. İzmir muhtelitin'in kadrosu şu isimlerden oluşuyordu: Malik, Zeki, Burhan, Halil, Saim, Ruhi, Hasan, Vahab, Muzaffer, Nevzat ve Hüseyin.

Bir önceki maça nazaran daha iyi bir oyun ortaya koyan İzmirli, basın'ın ifadesine göre hakeminin kötü kararları nedeniyle maçı 3-1 kaybetmekten kurtulamadılar.⁵⁴ Bu dönemde alınan bu tür mağlubiyetler Rum, Ermeni ve Levanten takımlarına karşı alınan yenilgiler kadar tepki görmüyordu. Türkiye dışındaki takımlarla oynanan maçlara ders ve ya eğitim faaliyeti gözüyle bakıldığı söylenebilir. Bunu dönemin basın'ına yansıyan ifadelerden anlamak mümkündür. Ancak yabancı ve daha güçlü takımlarla yapılacak maçlar sayesinde kendilerinin gerçek güçlerini ve

⁵¹ **Anadolu**, 26 Eylül 1926.

⁵² Şahab, "Karşıyaka Altay-El İttihad Maçında Elde Edilen Netice Pek Şerefsiz Değildir", **Anadolu**, 26 Eylül 1926.

⁵³ "Kıymetli Misafirlerimiz Şereflerine Altay'ın Ziyafet ve Müsameresi", **Anadolu**, 27 Eylül 1926.

⁵⁴ "İzmir Muhteliti ile El-İttihad'ın Dünkü Maçı", **Anadolu**, 27 Eylül 1926.

potansiyellerini anlayacaklarına ilişkin yaygın bir kanaat İzmir spor camiasında bulunmaktaydı.

Vefa-Altınordu Muhteliti İzmir’de

1926 yılının Temmuz ayında İzmir idmancılarının İstanbul’dan yeni misafirleri vardı. İstanbul’un köklü futbol kulüplerinden Vefa ve Altınordu takımları turne programları gereği İzmir’de Altay, Karşıyaka ve Altınordu kulüplerinin misafiri oldular. Vefa ve Altınordu’dan oluşan İstanbul muhteliti Altay’a 2-1 yenilirken, Altınordu’yu 4-3 mağlup etti ve son müsabakada Karşıyaka ile 4-4 berabere kaldı.⁵⁵

Altaylı sporcular İstanbul’dan gelen misafirleri şerefine bir ziyafet düzenlemeyi ihmal etmediler. Bu yemekte Altay namına Çiftçi Necati Bey İzmir gençliğinin ziyaretten duyduğu memnuniyeti dile getirdi ve Altay’ın daimî bir hatırası olmak üzere ufak bir bayrağını misafirlere hediye etti. Vefa-Altınordu muhteliti adına bir konuşma yapan Saim Bey gördükleri samimiyet ve misafirperverlik için teşekkürle karşılık vermişti. Sporcular hep bir ağızdan “Yaşa! Yaşa! Yaşa!” tezahüratları yaparak karma takımların oynayacağı maçtan evvel eğlenceli bir gece geçirdiler.⁵⁶

Muhtelit takımların karşılaşmasından evvel Anadolu Gazetesi’ndeki köşesinde maçla ilgili bir değerlendirme yazısı kaleme alan Altay’ın Kaptanı Hamid Bey, İstanbul’un birinci sınıf bir takımı olarak nitelendirdiği muhtelitle İzmirli gençlerin tanışıp kaynaşmasını bir fırsat olarak gördüğünü belirtmiştir. Kulüplerin muhtelite karşı oynadığı maçlarda başarılı bir performans gösterdiklerini vurgulayan Hamid Bey, bilhassa muhtelit takımdan Şekip, Demir ve Hayri Ragıp Bey’in oyunlarının İzmirli sporseverlerce takdirle karşılandığının ve sonraki maç olan muhtelitler karşılaşmasını İzmir muhtelitinin kazanmaması için bir neden olmadığını altını çizmişti.⁵⁷

On günden beri İzmir’de misafir olarak bulunan Vefa ve Altınordulu gençler bu süre zarfında Altay, Karşıyaka, Altınordu ve Garibaldi ile yaptıkları 4 maçta yalnızca Altay’a yenilmiş, 2 galibiyet ve bir beraberlik almıştı.⁵⁸ İlk maçta Altay’ın galip gelmesi üzerine muhtelit takımın çok kuvvetli olmaması için İzmir şampiyonu Karşıyaka’dan oyuncu dâhil

⁵⁵ **Anadolu**, 23, 24, 27 Haziran 1926.

⁵⁶ “Misafir Futbolcularımız Şerefine Verilecek Ziyafet”, **Anadolu**, 2 Temmuz 1926.

⁵⁷ Hamid, “İzmir Muhteliti-Altınordu Vefa Muhteliti Müsabakası Münasebetiyle”, **Anadolu**, 01 Temmuz 1926.

⁵⁸ **Hizmet**, 07 Temmuz 1926.

edilmemişti. Ancak sonraki sonuçlar bu maçın kolay olmayacağını sporculara gösterdi. Son maçta alınacak bir galibiyetle İzmir'in gerçek gücünü göstermek istediği maça olan ilgiden anlaşılabilirdi. Tribünlerdeki binlerce seyirci arasında Başvekil İsmet Paşa, Büyük Millet Meclisi Reisi Kazım (Özalp) Paşa, Fahreddin (Altay) Paşa ve İzmir Valisi Kazım (Dirik) Paşa da yer almıştı. İzmir muhteliti Altay'dan Hamid, Fehmi, Alaaddin ve Danyal gibi önemli isimlerden yoksun bir şekilde aşağıdaki kadroyla maça çıktı:

Altay-A.O: Mustafa Remzi, Zeki, İsmail, Şevki, Saim, Feyzi, Vefik, Hasan, Burhan, Vahab, Burhan

Vefa-A.O: Hüsamettin, Hayri, Turgut, Şekip, Mustafa, Ekrem, Kemal, Ali, Sami, Muzaffer, Vasıf

Altaylı Hamid Bey'in idaresinde İzmir muhteliti ile İstanbul muhtelitini karşı karşıya getiren müsabaka bir gol düellosuna sahne oldu ve kıran kırana geçen maçı ev sahibi takım 5-4 kazanmasını bildi.⁵⁹

İzmir Muhteliti İstanbul'da

İzmir ile İstanbul arasındaki spor rekabetinin geçmişinin XIX. yüzyıl sonlarına kadar dayandığını ifade etmiştik. Bu iki şehirdeki gayrimüslim sporcular arasında yapılan müsabakaların büyük bir kısmı İzmirliilerin galibiyeti ile sonuçlanmıştı. Bu çalışmada değerlendirmeye aldığımız muhtelit takım müsabakaları ise Türk sporcular arasında yapılan maçlardır. İstanbul'daki Türk kulüplerinin İzmir'dekilere nazaran daha erken kurulması, İstanbul'un başkent olmasının getirdiği avantajlar, yabancı oyuncu ve takımlarla daha sık temaslar kurulması, iki şehir arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar spor sahasındaki rekabette İstanbul takımlarının bir adım öne çıkmasını sağlamıştır denilebilir. İki şehir takımları arasında oynanan ve bu çalışma içinde bir kısmı aktarılan maçlara atfedilen önem rekabetin geldiği noktayı göstermesi bakımından önemli bir veri sunar.

Cumhuriyet Gazetesi İstanbul ve İzmir muhtelitlerinin karşılaşmasını organize etmek için ortaya bir kupa koyma fikrini attı. Maçın 5 Kasım 1926 günü İstanbul'da oynanması planlanmıştı. Bu fikir İzmir ve İstanbul basınında geniş yankı uyandırdı ve konu ile ilgili neşriyat gün be gün arttı.

⁵⁹ "Son Maç", **Anadolu**, 04 Temmuz 1926.

Her iki şehrin spor çevrelerini heyecanlandıran bu gelişme üzerine İzmir mıntıkası derhal hazırlıklara başlama kararı aldı.

Bu maçı diğerlerinden farklı kılan ise basın üzerinden İstanbul ve İzmir spor çevrelerinin Milli Takım seçimi ile ilgili tartışmalarıydı. İstanbul basını İstanbul muhtelitinin Romenlere 5-3 yenilmesi üzerine İzmirli sporcuların yeterli tecrübeye sahip olmamalarına rağmen Türkiye'yi temsil etmek için milli takımın kendilerinden seçilmesi gerektiğini iddia ettiklerini belirtmişti. Ancak olay bir yanlış anlaşılardan ibaretti. Futbol Federasyonu İzmir mıntıkasına Romanya ile oynanacak maç için milli takım oluşturup oluşturamayacağını sormuştu. Konu üzerinde yapılan istişarelerden sonra İzmir Muhteliti İstanbul'dan Zeki, Kadri ve Mehmed Beylerle takviye edilirse bu görevi kabul edebileceklerini duyurdular. Konunun İzmir-İstanbul rekabetine getirilmesi böyle bir maçın organizesinin temelini oluşturdu ve kazanan tarafın milli takımı oluşturmaya hak kazanacağı fikri yayıldı.⁶⁰

Muhtelit takımın tertibi için seçme maçları organize eden İzmir mıntıkası çıkardığı iki kadronun bu maçlara hazırlanmasını temine çalıştı.⁶¹ Ancak elde edilen sonuçlar beklendiği gibi çıkmayınca bu müsabakanın ertelenmesi gerektiği görüşleri basında yer aldı.⁶² İzmirli'lere göre Romanya Şampiyonu Temeşvar'a karşı alınan başarılı sonuçlar İstanbul ekiplerinin çekinmesine neden olmuş bu sebeple Şubat ayında Mısır'a giden Galatasaray ve Fenerbahçe takımları İzmir'in maç yapma talebini geri çevirmişlerdi.⁶³

Yapılan çalışmalar neticesinde 17 Kasım Çarşamba günü Bandırma Ekspresi ile yola çıkmak üzere İzmir'i temsil etmesi kararlaştırılan kadro şu isimlerden oluştu: Malik, Burhan, Zeki, Necati, Saim, Danyal, Feyzi, Vehbi, Hasan, Vahab, Halil, Nevzat, Hüseyin, Muzaffer, İsmail Hakkı ve Şemsi

⁶⁰ "İzmir Muhteliti Son Egzersizini Yaptı", **Anadolu**, 14 Teşrinisani 1926.

⁶¹ "Bugünkü Maç", **Anadolu**, 15 Teşrinievvel 1926.

⁶² **Anadolu**, 24 Teşrinievvel 1926. Bu maçta as takım yedek takıma 5-3 mağlup oldu. Hazırlıklar kapsamında yapılan ikinci maç da as takım bu kez 9-1'lik skorla galip geldi. **Anadolu**, 31 **Teşrinievvel** 1926. Bir başka hazırlık maçı İzmir'deki İtalyan takımı Garibaldi ile oynandı. Maçı Muhtelit 3-2 kazanmasına rağmen takımın yetersizliğiyle ilgili yoğun eleştiriler yapılmıştır. Bkz. Ahmed Said, "Muhtelit Takımın Muvaffakiyetsizliği", **Gol Mecmuası**, 10 Mart 1926 S.19, s.10; "İzmir Muhteliti Ne Vaziyette?", **Anadolu**, 26 Teşrinisani 1926. Altay'ın tecrübeli kaptanı Hamid Bey takımın bu haliyle İstanbul'da başarılı olmasını mümkün görmediğini önceden ifade etmişti.

⁶³ "İzmir Muhteliti Ne Vaziyette?", **Anadolu**, 26 Teşrinisani 1926.

Beyler.⁶⁴ Ancak muhtelit kadronun ilan edildiği gün Cumhuriyet Gazetesi'nden gelen haber İzmir spor camiasına bomba gibi düştü. Gazete muhtelit müsabakasının hava şartlarına bağlı olarak gereken ilgiyi ve hasılatı toplayamayacağı gerekçesiyle bahar ya da yaz aylarına ertelendiğini duyurdu.⁶⁵

Ancak daha sonra yapılan görüşmeler ve İzmir mıntıkasının ısrarları sonucu maçın oynanmasına karar verildi ve İzmir kafilesi Altay Spor Kulübü Reisi Nuri ve Futbol Heyet-i Müttehidesi azasından Talat Bey başkanlığında 17 Kasım günü İstanbul'a doğru yola koyuldu.⁶⁶ Anadolu Gazetesi'nde konu ile ilgili İzmir spor yöneticilerini ve bu maçı düzenleyenleri eleştiren bir yazı kaleme alan Hamid Bey, İzmir-İstanbul müsabakasının alelade bir maç olmadığını ve aceleye getirilmemesi gerektiğini, buna rağmen ısrarla bu maçı oynamak istenmesini "hoyrat çocukların misafirlik oyunlarına" benzetmiştir. Amatör sporcuların bu tür seyahatler için hevesli olmasını kendi de bir sporcu olarak anlayışla karşılayan Hamid Bey, buna karşılık yöneticilerin işlerini layıkıyla yapmadıkları eleştirisini getirmiştir.⁶⁷ 18 Kasım'da İstanbul'a ulaşan İzmirli İstanbulla Futbol Heyet-i Müttehidesi Reisi Muvaffak Bey, Futbol Heyet-i Reisi Orhan, Kemal ve Muharrem Beyler ile İstanbullu sporcular yoğun bir sevgi gösterisi ve tezahüratlarla karşılayarak otellerine kadar uğurladılar.⁶⁸

Altaylı Hamid Bey'in yapmış olduğu uyarılar ve tenkitlerde ne kadar haklı olduğu oynanan ilk maç sonunda ortaya çıktı ve 20 Kasım'da oynanan ilk maçı İstanbul Muhteliti 4-1 kazandı.⁶⁹ 4 binden fazla seyircinin geldiği Taksim stadındaki maçta iki takım mıntıklarının renklerini taşıyan formalarının göğsünde beyaz yıldızla sahaya çıktılar. Kemal Bey'in hakemliğinde başlayan maçta tarafların kadroları şu şekildeydi:

İzmir: Fehmi, Burhan, Zeki, Saim, Danyal, Feyzi, Hüseyin, Nevzad, Muzaffer, Vahab, Hasan.

İstanbul: Ulvi, Burhan, Kadri, Burhan(Beykozlu), Nihad, Kemal Refet, Muslih?, Latif, Zeki, Ali, Sabih.

⁶⁴ "İzmir Muhteliti Öbür Gün Hareket Ediyor", **Anadolu**, 15 Teşrinisani 1926.

⁶⁵ "Seyahati Alt Üst Eden Bir Telgraf", **Anadolu**, 15 Teşrinisani 1926.

⁶⁶ "Muhtelitimiz Gitti", **Anadolu**, 18 Teşrinisani 1926.

⁶⁷ Hamid, "İzmir-İstanbul Müsabakası", **Anadolu**, 19 Teşrinisani 1926.

⁶⁸ **Milliyet**, 19 Teşrinisani 1926.

⁶⁹ "İzmirliyle İkinci Maç Bugün", **Anadolu**, 21 Teşrinisani 1926.

Genelde İstanbul muhtelitinin hakimiyeti altında geçen maçın ilk devresi 2-0 İstanbullular lehine sonuçlanırken, İzmir muhteliti devrenin sonlarında kazandığı penaltıyı gole çevirememişti. Karşılaşmanın ikinci yarısı da aynı şekilde sürmüş ve maç beklenildiğinin aksine İstanbulluların galibiyetiyle sonuçlandı. Maçtan evvel İzmir muhtelitinin kuvveti hakkında pek fikir sahibi olmayan İstanbul'un neler yapacağı merak konusu olmasına rağmen İstanbul takımı teknik ve baskılı bir oyunla kazanmasını bildi.⁷⁰

İlk maçtan sonra Darülbedayinin davetine iştirak eden İzmirliiler ardından Yıldız Gazinosu'nda kendileri şerefine verilen ziyafete katıldılar. İstanbul muhteliti hazırlıklar kapsamında A ve B olmak üzere iki ayrı muhtelit takım kurmuştu. İlk maçı A kadrosuyla oynayan İstanbul muhteliti ikinci maça da B kadrosu ile çıkmaya karar verdi⁷¹. Öte yandan alınan bu kötü sonuç üzerine İzmir muhteliti kadrosunun takviyesi gündeme geldi ve Altaylı Hamid ile Karşıyakalı Halil Beyler İstanbul'a çağrıldılar.⁷²

İkinci maç ilk maça nazaran daha heyecanlı geçti ve maçı 4-3 İzmir muhteliti kazandı. İlk maça göre daha zayıf bir ekiple sahaya çıkan İstanbul muhteliti Beykoz, Vefa, Süleymaniye ve Anadolu takımı oyuncularından oluşmaktaydı. İzmir muhteliti de ilk maçtaki kadrosundan beş oyuncuyu değiştirmişti. Takımlar aşağıdaki kadrolarla sahaya çıktılar:

İstanbul: İbrahim, Zühdü, Tevfik, Şekib, İbrahim, Mehmed, Hamid, Sedad, Sami, Ali Rıza.

İzmir: Malik, Burhan, Necati, Vahi, Feyzi, Danyal, Şevki, Hüseyin, Nevzad, Vahab, İsmail Hakkı.

İstanbul basını mağlubiyetin sebebini kadroda yer almayan oyunculara bağlarken, İzmir takımının bu maçta daha organize olduğu da ifade edilmiştir. Bu maçta da Vahab ile Nevzad arasındaki sorunun sürdüğü gözlemlenmiş, Nevzad'ın attığı golden sonra dahi Vahab'ın yüksek sesle bunun kalecinin hatasından olduğunu söylemesine şahit olan gazeteciler şaşkınlıklarını gizleyememişlerdi.⁷³

Bu iki maçın ardından izmir kafilesi dönüş hazırlığındaiken üçüncü bir maç yapılması teklif edildi. İstanbulluların iki sene önce İzmir'de oynanan 7-1'lik maça gönderme yaparak intikam maçı olarak

⁷⁰ "İstanbul Muhteliti İzmirliilere Karşı Galip Geldi", **Milliyet**, 20 Teşrinisani 1926.

⁷¹ "Bugün İzmirliilerle İkinci Maç Yapılacak", **Milliyet**, 21 Teşrinisani 1926.

⁷² "Rövanş Maçı Kabul Edilmiş", **Anadolu**, 23 Teşrinisani 1926.

⁷³ "Dünkü Maçı İzmir Takımı Kazandı", **Milliyet**, 22 Teşrinisani 1926.

adlandırdıkları bu müsabakanın 26 Kasım'da Fenerbahçe'ye karşı yapılacağı duyuruldu. Hamid ve Halil Beylerle takviye edilen İzmir muhtelitinin daha ilk maça nispetle daha güçlü olduğundan maçın beraberlikle biteceği tahminleri yapılmaktaydı.⁷⁴

İzmir muhteliti maça kalede Fehmi, geride Zeki ve Burhan, orta alanda Vahi, Hamid, Danyal, ileride Vahab, Halil, Feyzi, Nevzad ve İsmail Hakkı on biriyle çıktı. Galatasaraylı Sedat Bey'in hakemliğinde oynanan müsabakanın ilk on dakikasında 3-0 öne geçen Fenerbahçe'ye karşı geri kalan 80 dakikada dengeyi sağlayan İzmirililer maçın geri kalanında bir gol bulmalarına rağmen sahadan yenilgiyle ayrıldılar.⁷⁵

İstanbul'da alınan kötü sonuç İzmir spor camiasında yoğun tartışmaları da beraberinde getirdi. Maçın ortaya atıldığı ilk günden itibaren buna itiraz edenlerin başında gelen Hamid Bey, olumsuz sonuçların müsebbibinin İzmir mıntıka yöneticileri olduğunu belirtti. Seyahatin organizasyonunda da önemli ihmaller olduğunu belirten Hamid Bey, üstü kapalı bir şekilde sporculara ayrılan bütçenin uygun harcanmadığını ve sporcuların orada mağdur edildiğini ifade etmiştir. Mıntıka yönetimine sualler soran Hamid sözlerini şu ifadelerle nihayetlendirmiştir: *"Fılvaki olan olmuş ve bize, çiğnetilen şerefe acımaktan başka iş kalmamıştır. Fakat bu işlerin nasıl olup bittiğini öğrenmek hakkımızdır. Hangi ihtira slara nelerin kurban gittiğini bilerek belki biraz müteselli olmak mümkündür. Binaenaleyh mufassal izahat istiyoruz. İcab ediyorsa bu maksad için umumi bir içtima akdedilmelidir. Heyet-i merkez ve futbol heyetinin nazar-ı dikkatine vaz ediyorum."*⁷⁶

İstanbul'da alınan bu olumsuz sonuçların İzmir futbolunun geldiği noktayı gösterip göstermediği ya da İstanbul'la mukayese edilip edilemeyeceği konusu dönemin basınında tartışılrsa da ortaya konan futbol, yönetim-organizasyon yapısı ve alınan sonuçların İzmir sporculuğu için pek iç açıcı olmadığı kesindir. İzmir'in İstanbul'dan geri kalmasının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Mehmet Ali Gökaçtı'ya göre bunun nedeni, futbolun İzmir'de milliyetçi bir refleks olarak doğup, büyümesi ve yalnızca bu hedef doğrultusunda seyretmesidir. Savaş dönemi sona erip, gayri Müslimlerin büyük bir kısmının yurttan çıkarılması ve milli bir hükümetin kurulması ile doğuş felsefesine ihtiyaç kalmayarak yeni bir yön tayin

⁷⁴ "Bugünkü İki Mühim Maç", **Milliyet**, 26 Teşrinisani 1926.

⁷⁵ "Dünkü Maç Fener'in Galibiyetiyle Neticelendi", **Milliyet**, 27 Teşrinisani 1926.

⁷⁶ Hamid, "İzmir-İstanbul Müsabakası", **Anadolu**, 6 Kânunuevvel 1926.

edilememesinin İzmir kulüplerinin gelişim göstermesine engel olmuştur.⁷⁷ Eşref Şefik ise 1930'larda yaptığı değerlendirmede sorunu; İzmir dışındaki kulüpleri tanımamalarına, yurtdışı bağlantılarının olmamasına ve yabancı antrenörlerle çalışmamalarına bağlamaktadır.⁷⁸ Anadolu gazetesine göre de İzmir'in elim bir işgal dönemi yaşaması ve bu süreçte sporcuların önemli bir kısmının şehri terk etmesi gelişimin önündeki engellerden biri olarak görülmektedir.⁷⁹ Öte yandan İstanbul'daki Türk kulüplerinin önde gelenlerinin sırasıyla 1903, 1905 ve 1907 yıllarında kuruldukları göz önünde bulundurulduğunda İzmirli çağdaşlarından çok daha önce kulüpleştikleri görülür ki, futbol gelişimleri açısından bunun da etkisi olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Futbolun profesyonelleşme ve kurumsallaşma öncesi döneminde şehirlerin muhtelit takım oluşturarak birbirleriyle karşılaşması yaygın bir uygulamaydı. Muhtelit takımlar kurulması süreci iyi yönetildiği takdirde tribünlerde birlik beraberliği sağlamak açısından olumlu katkıları olabilecek bir uygulamadır. Bu tip takım oluşumlarının mahalli liglerde oyuncular arasındaki rekabeti arttırıp ulusal çapta tanınmalarına olanak sağladığı görülmüştür. Örneğin Altaylı Hamid Bey'in 1924 Olimpiyat oyunlarına gidecek Milli Takım'da yer alması onu İstanbul muhitinde tanınan bir oyuncu haline getirdi. Bu tanışıklığa binaen İzmirlilerin İstanbul'da oynayacakları maça sonradan Hamid Bey'in davet edilmesi İstanbul basınında korkuyla karışık geniş yankı uyandırmıştı.

Muhtelit takımların yapmış oldukları maçlar şehrin spor kültürü açısından geldiği noktayı göstermesi bakımından önemli veriler sunmaktadır. Bu bağlamda İzmir muhtelitinin inişli çıkışlı bir performans gösterdiği görülmektedir.

Muhtelit takımların sporculuk yönünden katkılarının yanında ciddi bir ekonomik getiri sağladığı da bir başka gerçektir. Birer bayram havasında geçen futbol müsabakalarına ek olarak zaman zaman diğer spor dallarının da icra edildiği şenlikler düzenlenmiştir. Binlerce seyirciyi stadyumlara toplayan bu tür etkinlikler şehir ekonomisine önemli katkılar

⁷⁷ Mehmet Ali Gökaçtı, **a.g.e.**, s.63.

⁷⁸ "Altay Takımı İstanbul'da Neden Yenildi?", **Kaynak Gazetesi**, 14.03.1936, s.9. Altay o hafta İstanbul'da oynadığı müsabakalarda Fenerbahçe'ye 6-2, Güneşspor'a da 7-2 mağlup olmuştu.

⁷⁹ "İzmir Spor Tarihine Aid Kıymetli Vesaik", **Anadolu**, 28 Şubat 1926.

sağlamıştır. Öte yandan yabancı takımlarla yapılan maçların ev sahibi şehrin tanıtımı yönünden bulunmaz bir fırsat sunduğu da aşikârdır. Ayrıca maç günü stadyum hasılatından elde edilen gelirler takımların spor malzemesi ihtiyaçlarının karşılanması ve spor sahalarının tanzimi için bir gelir kapısı olmuştur.

Muhtelit takım maçlarının organizasyonu ulusun kaynaşmasını isteyen bir yönetim için aynı zamanda araç olarak da değerlendirilebilir. Spor camiasının birbirini daha yakından tanıyıp kaynaşması ve ulusal gururun simgesi olan Milli Takımların daha sağlıklı bir temelde kurulması için spor yöneticilerine olanak sağlamıştır.

Muhtelit takımların oluşturulmasında yaşanan tartışmalar dönemin spor yönetiminin eksikliklerini ve zaaflarını da bizlere göstermektedir. Çalışmanın başında değinilen sorunlar İzmir mıntıkası futbol yönetiminin sorunlu yönlerini göstermesi bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Muhtelitlerin oluşumunun avantajlı yanları olduğu gibi olumsuz yanları da olabilmektedir. Bu süreç iyi idare edilmediği takdirde yerel ya da başka bir ifadeyle mikro milliyetçiliklerin, bölgeselci yaklaşımların gelişmesine yol açabilme potansiyeline de sahiptir.

Çalışmada değerlendirmeye çalıştığımız 14 müsabaka haricinde muhtelit takımların başka karşılaşmaları da olmuştur. Örnekler alınırken yerel rekabetler, İstanbul-İzmir rekabeti ve yabancı takımlarla oynanan maçlardan bir seçki oluşturulmaya çalışılmış ve dönemin genel havası aktarılmaya çalışılmıştır. Ekte tespit edilen diğer muhtelit müsabakalar ve sonuçlarına ulaşılabilir. Ahmet Talimciler'in ifade ettiği şekilde taraftarlığı bir kimlik oluşturma olgusu olarak kabul edecek olursak⁸⁰ muhtelit takımların müsabakalarında ortaya çıkan taraftar kimliğinin adına "İzmirlilik" denilebilir. Muhtelit takımların oluşturduğu ortak İzmirlilik paydası şehir kimliğinin oluşmasına katkı sağlamıştır. Dönemin basınında İzmir ve İstanbul futbolu hakkında yapılan yorumların takım bazında değil şehir bazında değerlendirilmesi de bu savı doğrular niteliktedir.⁸¹

⁸⁰ Ahmet Talimciler, **Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Sportu**, Bağlam Yayınları İstanbul 2010, s.109.

⁸¹ 1926 Eylül'ünde İzmir'e gelen Beşiktaş takımının Altınordu'yu 3-1, Karşıyaka'yı 2-0 mağlup ettikten sonra Altay'a 4-1 yenilmesi sonrası Anadolu Gazetesi Altay'ın "İzmir'in şerefini kurtarmış oldu(ğunu)" yazıyordu ki bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Fehim Kuruloğlu, **Altay Spor Kulübü Tarihi**, İstanbul 2014, s.120.

KAYNAKÇA

I. Süreli Yayınlar

Ahenk

Anadolu

Cumhuriyet

Gol Mecmuası

Hizmet

İzmir İdman Mecmuası

Köylü

Milliyet

Sada-yı Hak

Spor Alemi

Türkiye İdman Mecmuası

II. Araştırma ve İnceleme Eserleri

GÖKAÇTI Mehmet Ali, **Bizim İçin Oyna**, İletişim Yayınları, İstanbul 2008.

KURULOĞLU Fehim, **Altay Spor Kulübü Tarihi**, İstanbul 2014.

LANFRANCHİ Pierre, "1920-1938 Döneminde Avrupa'da Futbol", **Futbol ve Kültürü**, Der. Roman Horak, Wolfgang Reitter, Tanıl Bora, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.

MERT Hasan, **Geçmişten Günümüze Sosyal Ekonomik ve Kültürel Yönleriyle Bornova**, İzmir 2008.

TALİMCİLER Ahmet, **Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Sportu**, Bağlam Yayınları İstanbul 2010.

YÜCE Mehmet, **İdmançı Ruhlar Futbol Tarihimizin Klasik Devreleri 1923-1952**, İletişim Yayınları İstanbul 2015.

EK-1

İzmir Muhtelitlerinin Yaptığı Maçlar

Nisan 1920	İdmanyurdu/Karşıyaka - İngiliz Takımı	0-3
Nisan 1920	İdmanyurdu/Karşıyaka - İngiliz Takımı	2-4
5 Aralık 1924	İdmanyurdu/Altınordu - Altay/Karşıyaka	2-1
Mart 1923	İzmir Muhteliti - İstanbul Muhteliti	1-3
28 Mart 1925	İzmir Muhteliti - Fenerbahçe	0-7
26 Nisan 1925	İzmir Muhteliti - Süleymaniye	3-0
11 Temmuz 1925	İzmir Muhteliti - Galatasaray	2-1
13 Ağustos 1925	İzmir Muhteliti - Darüşşafaka	0-0
19 Eylül 1925	İzmir Muhteliti - Levski	1-4
20 Eylül 1925	İzmir Muhteliti - Levski	1-0
22 Ocak 1926	İzmir Muhteliti - Karesi	0-0
16 Nisan 1926	İzmir Muhteliti - Beykoz/Süleymaniye Muhteliti	2-2
23 Nisan 1926	İzmir Muhteliti - Beykoz/Süleymaniye Muhteliti	1-5
1 Mayıs 1926	İzmir Muhteliti - Temeşvar	2-2
25 Eylül 1926	İzmir Muhteliti - El İttihad	0-3
26 Eylül 1926	İzmir Muhteliti - El İttihad	1-3
3 Temmuz 1926	İzmir Muhteliti - Vefa/Altınordu Muhteliti	5-4
20 Kasım 1926	İzmir Muhteliti - İstanbul Muhteliti (A)	1-4

İzmir Futbolunda Birlik Beraberlik Günleri: Muhtelit Takımlar 77

21 Kasım 1926	İzmir Muhteliti - İstanbul Muhteliti (B)	4-3
26 Kasım 1926	İzmir Muhteliti - Fenerbahçe	1-4
11 Temmuz 1930	İzmir Muhteliti - Macar Genç	1-3
8 Nisan 1933	İzmir Muhteliti - Apollon	2-1

